

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Prolegomena in logicam - Cod. Ettenheim-Münster 276

[S.l.], [17. Jahrh.]

Quaestio 2da

[urn:nbn:de:bsz:31-129925](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-129925)

Quæstio 2da De ente
rationum.

Secundum quod supra diximus requiri ad
hoc, ut intelligatur natura logica, est
cognitio obiecti, quæ ut habeamus præmittenda
est ens rationis; nam hoc statuitur a
nonnullis esse obiectum logica.

Art. 1.

Quid sit ens rationis.

Dupliciter dicunt philosophi rem aliquam esse
esse. primo extra intellectum nemine cogi-
tante, ut homo, albedo & ratio intra intello-
ctum; res in intellectu dicitur dupliciter
ut notat caritannus de ente et essentia c. 4.
subiectivè et obiectivè, esse in intellectu sub-
iectivè est inhære illi, sicut accidens suo
subiecto: esse obiectivè in intellectu est
terminare actum intellectus: id est intelligi
ab intellectu. Res quæ est obiectivè in intell:
iterum dicitur in esse obiectivè purè id est
ut tota illius essentia sit intelligi, ratio esse ob-
iectivè non purè id est quod habet aliud
esse præter esse obiectivum, ut homo in intellectu
etiam si non intelligatur adhuc tamen existit.

res in intellectu
duplex.

subiectivè
P.
obiectivè qd.

subiectivè obiectivè
purè obiectivè qd.

id purè qd.

Art. 92. quid sit ens rationis.

Nota.
Eus pure ob.
iectum qd. in
grati. 4
1o
2o

quod ut intelligas nota cum Joarctio. Dispu-
tatione 54. metaph. Coniunctio: in gran-
tatione porphyrij q. 6 Art. 1 et 2. Ens quod
dicitur pure obiectum requirere has condi-
tiones: primo, ut non existat quin diu non
concipitur ab intellectu. Et ut quando ex-
istit non habeat esse subiectivum, id
est, ut non inhaerent intellectui sicut acci-
dentia inhaerent subiecto, nec significet aliquid
intellectui inhaerere realiter. 2do ut appa-
reant in actu mente rei, cum tamen non
sit vera res. 3to. ad hoc, ut p. ducatur, non
debet concipi, ut in se est, scilicet, ut ens ob-
iectivum, sed ut concipiatur in actu alterius, quod
non est, exemplo res ficta manifesta, imagi-

Nota 1o.
2o
3o
4to

neris tibi hircoceruus in campo. primo hircos
ceruus non existit, nisi intellectus concipiat
illum existere: Et quando hircoceruus exi-
stet, non inhaeret intellectui sed est aliquid,
quod intellectus intelligit esse in campo. 2do
hircoceruus apprehenditur in actu alicuius
ficti ex hircos et ceruus cum tamen a parte
rei ex illis non componatur. Et si p. nomen con-
ceptum concipiam illum esse ens obiectivum,
sive rem fictam non facis rem ens obiectivum
ut sed intelligi in actu. eodem modo quando
intellectus intelligit aliquid consequenter ha-

proprietas esse intellectum, esse cognitum, sub:
 iectum, predicatum, genus &c. quando oculi videt
 consequitur esse visum, eodem modo ad ceteras
 operationes quae intrinsicè sine inhaerentia obiecti
 sunt circa quod versantur non mutant, semper con:
 sequitur aliquod predicatum, quod a philosophis dicitur
 denominatio extrinseca eo quod, illa forma
 realis à qua res denominatur, non sit in re
 denominata, nam intellectio à qua res dicitur
 intellecta, est in intellectu, non in re intelle:
 cta visio est in oculo, non in re visa, voluntas
 est in voluntate, non in re voluta, practica
 vero, subiectis sunt in intellectu, non in re pra:
 dicata, vel subiecta, iam igitur si esse visum
 esse intellectum, esse predicatum, quae tantum sunt
 denominationes ab aliqua forma, quam non
 habent in se, conueniam mutare rem, quam
 denominant & modum alicuius formae in ha:
 rentis, et cogitem esse visum, esse relati:
 onem aliquam, et habitudinem ad uisionem,
 intellectionem, praedicationem, fit ens obiecti
 in, quia primo antiquè conuenere, nulla
 erat illi relatio, quae se in se mutaret,
 sed tantum denominatio passiva, et extrin:
 seca quae rem inhaerentem non mutabat; et
 esse visum, seu ista relatio esse uisum
 inhaerentem intellectui subiectum, sed tantum

22. Ar. quomodo fiat ens ratio et p qd.

illi obijci. Et sic concipitur instar alie-
rius rei, scilicet instar relationis rea-
lis, qua referatur ad rationem. Et si intel-
liga istud esse visum, esse ens obiectivum
non facio novum, sed intelligo iam factum.
quomobrem ens rationis definitur esse id
quod tantum habet esse obiectivum in intelle-
ctu, sine cuius existentia pendet ab ope
ratione intellectus tantum obiectivum.

Hic ens
ratio.

Art. 2. d. 2.

Quomodo fiat ens rationis et p quid.

Quomodo
10.

Quomodo
20.

Dico primo ut fabricetur ens rationis requi-
ritur res aliqua quam intellectus aliquando
intelleverit, ratio est, quia quomodo aliis
id, quod nihil est potest concipi modo rei
ut enim cognoscit tenebras p modo forme
supponit cognitio quedam nigredinis et huc
res aliquando cognita dicitur fundamentum
re notum. Dico 2do requiri adu intellectus
sive conceptum, qui p modo entis con-
cipiat illud, quod in re non sit entitate,
patet conclusio, quia ens rationis debet
fieri p aliqua cognitionem sed huc cogni-
tio est propria intellectus, et hic actus
sive conceptus dicitur fundamentum proximum
sive causa efficiens entis rationis, et quo

Art. quod sit ens ratio et p. ad.

9.

colligitur explicatio datur priori articulo
definitionis nam ens rationis non est
illa res ad cuius modum concipitur, nec
eius est conceptus, sed illud quod conceptui
obicitur instar alterius. Dico 3° istum con-
ceptum esse comparatum sicut ut alij in proprio
dicunt, reflexum, ratio est, quia ens ratio-
nis comparatur cum illa re cui est similis.
Dico 4° uoluntate et sensus non posse fieri,
et ens rationis, sed solum intellectum et ima-
ginationem intellectivam, probatur quia esse a no-
tione dicatur res uisita ab auro uisa, tunc
nec uoluntas nec oculus hoc esse uisum
et uisum ulterius conuincunt instar alterius
rei, unde sensus et uoluntas tantum faciunt
fundamentum entis rationis, intellectus autem,
in comparando hoc esse uisum et uisum, habere
se instar entis, fabricatur ipsum ens rationis
completum; obicitur oculus uisum uisum super
uidet a longe tunc instar huius, ergo oculus
fabricatur ens rationis, aut ens oculi, quia
concepit non huius ut huius. R. negans con-
sequenter, ad probationem negatur quod oculus
conuincat non huius ut huius, quia conu-
incit figuram huius a longe causa huius
rei est quia a longe, non sicut uidet
oculus distincte sed tantum uidet aliquem,

3°

4°

5°

6°

7°

q. 2 A. 2. quato fiat ens raris 2 p 40.

quae nisi sine alijs coniunctis venera
sunt figura et forma seu imago hois.

5°.

Dico 5°. ens rationis consequi ad res op^{er}
rationes intellectus na per simplicem apprehen
sione comparative sumon factu, fit uni
norsale genus, species p ad rda id est ad com
positione sequit ehe predicatu, subiectu e
ad rliam id est ad rre ehe antecedens,

6°.

consequens, Dico 6°. ens rationis duppli
uq posse esse conigi in concreto et abstra
cto; in abstracto tantu significat ipsam en
titatem raris in concreto collocat etiam
nem que p hanc formam obiectiva de
nominaly ens raris unde constat quod
ens rationis sit denotato extrinseca re,
pectu rei qua denotat rem non que
cunq; sed que sit a forma que tantu
habet ehe obiectum. Dico 7° non or
ens raris ehe logicum sed tantu id q
quod res acquirunt proprietate logicam,
nisi qualia ehe genus ehe species p non
chimera et similia ficta entia non sunt
logica sed phisica potius. Dico 8° ex dictis

7°.

8°.

di colligi quid sit prima et rda intentio
quod pulchre explicat Toloz q.ultima se
univerfaliy in cois intentio enim sumit
active et passive; passive quidem ut in

quoto fiat ens ratio & p. 40.

10.

tentis sed illud in quod tenditur sine circa
quod intellectus uolens, tanquam circa obiectum et dicitur
intentione obiectiua; actus autem ut sit illud
quod in obiectum tendit, et dicitur intentio forma
lis, utraque tam obiectiua quam fortis diuiditur
in prima et rda, prima obiectiua intentionis
est res qua primo intellectus cogitauit, ut homo, equus
prima intentio fortis est conceptus ille qui uolens
noscit hanc primam intentionem obiectiua, rda
intentionis obiectiua nihil aliud nisi ens ratio
potestatis sumi ut in diximus, in concreto et ab-
tracto rda intentionis fortis est conceptus qui
fabricat ens ratio et qui concipit hanc rdam
intentionem obiectiua uocatque hic conceptus re-
flexus ideo tantum quia supponit alium con-
ceptum formatum, non quia se reflectat ut per se,
ipsum, atque ita est quadamplex intentio duae
fortis. duae obiectiua, quarum quaeque diuiditur
in prima et rda. Articulus 3us.

Examinare contraria sententiae.

Alaion et Bernardus mirandulani apud Suarez
lucio citato, l. 2. putant nullum ens ratio dari, funda-
mentum uidebatur, quia uel ens ratio est ens obiecti-
uum quale signum declarationis, uel ens subiectiui
id est, quod inhaereat realiter in subiecto, si secundum
est ens reale, et non ratio, si primum est res ficta
et ita omnino nihil est, r. regardo minorem, ad

intentionis
passiva.

intentionis for-
malis.

1a fortis.
rda rati

rda fortis

Contraria
sententia

R

q. 2. # 3. *Examinantur uariae sententiae.*

phar

phar edo.

30.

probatione s. ens sicut non esse omnino
nihil, sed esse ens quoniam sicut ad similitudinem
entis realis, et sicut contrarium, primo quia
multa quae non sunt fingimus ad similitudinem eorum
quae sunt, non negatione et privatione coniungimus
istas forma in eorum non sunt forma, quoniam
coniungimus ut relationem realem, ut tamen
relatio realis non sit, quoniam igitur quid sint illa
tunc ad similitudinem aliam fingunt, non sunt nihil
quia nihil in se non potest concipi, nec etiam aliquid
quid reale, quia nec inhaerent, ut accidentia nec
per se existunt ut substantia, probatur edo, quia de
disputamus de ente realis concipimus aliquid me-
dium inter ens reale et nihil, probatur istis ex
Ar: libro 4. meta: c. 2. edo. ubi negationes et priva-
tiones vocat entia non realia ut patet ex argu-
tionis. Secundus Bernardus primo sententiarum
d. 19. q. 5. quod socrates existimat dari quidem ens ra-
tionis sed nullum illud esse mera denominatione ex
mixta a conceptu intellectus, secundum quoniam non de-
minet esse cognita intellectu generis, species et pro-
bat primo, ante intellectum non conveniebat rebus
esse cognitum intellectu per et post intellectum statim ex-
veniunt rebus: nam quando intellectus abstractit naturam
realem a suis inferioribus: statim dicitur uni-
versalis quando intellectus dicit socrates sic homo, socrates
statim a subiectum, et homo gradus: item quando fit
syllogismus prima propositio statim est M. aliter
na M. effampli non cogitem et me reflecta, quid
illa sit M. ista M. sed ens realis nihil est aliud

Examinantur variae sententiae

quam universale prae dicitur. M. m. C. ergo ens
 ratio nihil est aliud quam denominari ab genera-
 tione intellectus. Sed contra, est, quia hinc sequitur, *Contraria.*
 Dicitur enim oculis uoluntatis, aurium & quod uoluntatis
 dicitur est difficile, probat sequela, quia quoniam primum
 res uidetur statim non est quod sit uisa, sicut uel
 tu est dicere quod sit intellecta, ergo, si uisus ens
 ratio per denominationem ab operatione intellectus dicitur
 hinc etiam per operationem oculi, ens oculi, uisus
 ista denominatio significat aliquid subiectum scilicet
 intellectum seu conceptum qui inhaeret intellectui sed quod
 significat formaliter aliquid subiectum non est
 ens ratio, ergo haec denominatio extrinseca
 non est ens ratio, sed argumenta h. ad m. *q.*
 concedendo quod esse generis est ante operationem intellectus
 non generat nobis et distinguendo posteriore partem
 m. in qua dicitur per operationem intellectus re statim
 dicitur generis, speciem & nam ab hac intentione dicitur
 res intellecta esse generis & fundatur et per aliquid sub-
 iectum conceditur, dicitur intellecta per aliquid obiectum
 obiectum et complete nego, ad m. h. ens ratio nihil
 est aliud quam generis et factum, distinguitur esse
 generis per aliquid obiectum: tantum conceditur, per
 aliquid quod etiam sit subiectum: negatur, necesse
 sanum quidem est ut intellectus rem intelligat ad hoc
 ut conseruat ens ratio, sed dicimus primum de
 nominatione ab hac intentione non esse ipsa ens ratio
 sed eius fundatum secundo dicimus ad hoc, ut ex
 istat ens ratio requiri, ut aliquid addatur

q. 2. 113. Examinantur varia. sententia

Notales

huic denominationi nimirum ut conuigi
atur p nouu conceptu istar alienius al
terius ebris realis, et tunc primu ee intellectui
et finia signone ens ratis. Etio nominales
ut uidere est opud Eckium q. i. predicabilium
uolunt ens ratis ee conceptum fontem non p
ut ee fontis sed p ut est imago rei ee p ut
subijcti alteri euidam conceptui, explicio, quando
aliquid itaqz dicunt nominales primu est res
intellecta et hanc uocant primam intentione ob.
uictina sicut nos supra, edo. est conceptu in
telligens seu fontis, atqz hic conceptu secundu uocatur
et imago rei intellecta ut conceptu fontis hinc, hic que
pby implicat. se fit primu conuigit rem, et tunc
dicitur conceptu fontis; edo conuigit ab alio conuigi
pba tanqua imago rei, asperunt igit nomina
tas illu conceptu p ut subijcti alteri conceptui uelut
signum rei ee ens ratis, differet hac sententia a pri
ori quod prior dicat ee intellectu passine sumptu
et p est denominatio extrinseca ee ens ratis
posterior dicit ipsa intentione p ut est obiectu
noua intentionis ee ens ratis, pba hui sententia
et quod aliquid est geny illud est ens ratis
et conceptu res est genus ergo conceptu est ens
ratis, probat. n. quia conceptu est id quod ee
presentat rem ee unu in multis, ergo p con
ceptum res est v.g. uniuersalis, pba edo
quando equu uocamus speciem non uolumus aliud

dicere quam rem qua est species reproba.
sentari p conceptu aliquo, q eode modo
repraesentet oia individua ergo si obijcias
nominalib: istum quatu habere esse subiectiuu
consequent non esse has ratis negant consequentia
quia dicunt non dari aliquid pure obiectiuu
sed contra hanc ope pugnans argumenta pon
sita contra primam ope, ad arguta ipsorum. *sz*
pondey ad primu illud est eas ratis q quod
aliquid est genus distinguit, si id q quod est
genus sit subiectiuu in istu, negaty, si sit tantu
obiectiuu in eode concedit, sed a conceptu res
est genus distinguit. m. ita ut conceptus sit sub:
iectiuu in istu concedit, ut pure obiectiuu
sit in eodem negaty, ad edm negaty antecedens
quia quando dicimus rem esse genus complete
notamus dicere genericitate esse aliquid quod se
habeat p modu relationis realis qua refert
genus ad inferiora, unde eas ratis non est un
ceptus sed est illud quod conceptus intelligit, nec
est denominatio a conceptu sed illud quod
conspicit si ista denominatio qua est sedatu
entis ratis conipiat esse aliquid. sed contra
nostra ope obijcit primo Eckius l. c. dicit
August. l. 1. de doctrina Christiana dicente, quod
nulla res est omnino nihil est ergo has ratis aut
ut esse res aut erit omnino nihil, q. primo, quod
nulla res est nihil est reale concedit, nihil est

ob.

sz

97. 17.

220.

ob. 20.

R.

ob. 3.

ob. 40.

R.

ob. 5.

R.

ob. 6.

R.

Examinantur varia sententiae

obicitur negat. R. rido quod nulla res est
salte obicitur illud nihil est concidit, quod
nulla res est & se existens, vel realit. nihil
res negat. obicitur rido quidquid est, est
ficta vel accidens, qd ens ratis est alterutrum
consequenter aliquid reale, resp: ad antecedens
quidquid est realit, est ficta vel acci: con
cedit, quidquid est obicitur est ficta vel
acci: negat. sed pbant illi ante: ens dividit
prima divisione in ficta et acci: qd quidquid
est, est ficta vel acci: R. negans ante: quia
prima divisio entis est: ens reale et obic
tium & deinde prima dividit ens reale in sub
stantia et acci: 3tio obicitur ab alijs, inter has
reale et nihil non dat mediam qd sed negat
ante: obicitur qd. quidquid est, aliquid est
sed ens ratis nullibi est ergo nihil est. R. ee obic
tium in intellectu, 2do obicitur de re non potest pro
dicari nisi res sed ens ratis predicat de re
qd erit res, R. M. ee vera quando predicat
res inherens vel q se existens non ante quando
predicat aliquid pure obicitur. 6to obicitur, ob
iectu saltem est natura ante sua potentia
sed ens ratis non est natura ante conceptum
quia illius essentia est formata ab intellectu qd R.
in veram ee de potentia non practica sed
sua de practica, nam forma circa quam
facienda est ratis pictor non est natura

antequam fiat a pictore, est tamen ante,
 quam videatur a pictore quia visio re
 non facit sed supponit, sic ens ratio non est
 ante conceptum facientem ens ratio, est ta-
 men ante illum quodam qui de novo vult
 intelligere ens ratio iam factam, ratio huius est
 quia obiectum practicum est effectus, & ob.
 vel obiectum potentiae realis, debet esse re-
 ale, sed ens ratio est obiectum intellectus qd
 R. distinguendo M. nota vera est de obiecto
 primario simpliciter intentionis falsa de se,
 eundem id est eadem intentionis. Ultimo
 dicitur, nihil est in intellectu, quod prius non fue-
 rit in sensu sed ens ratio non fuit in sensu
 corpore nec in intellectu qd nullum. R. M. est illud
 nihil est in intellectu nisi fuerit in sensu vel p se vel
 qd aliud ad quod dicitur fonte vel operatione.

ob. 9.

R.

ob. ult.

R.

Articulus 4ty.

De speciebus entis Rationis

Nota primo rem dupliciter posse spectari primo
 in fieri sine secundo modo quo fit; secundo in
 esse sine secunda essentia sua et entitatem,
 in facto esse, ut hoc potest spectari. 2da genera-
 tione, 2da quam quod est et ponitur, 2da 2da
 etiam 2da quam est aetate ratio, Nota 2da
 bene posse fieri ut res quae sunt diverse pe-
 cifici sunt eodem modo; Nota 3ta duplicis esse
 generis entia ratio. primo quaedam coniungunt

Not. 10

2da.

Not.

Not. 3.

2^oly gen^o
entis rati. In.

2do.

Not. 4to.

Not. 5°.

Quo p^o.

et modi.

sec^ond^o p^oer
ratione entis
rati.

Inq. mod^o.

2^{dy}.

3°.

Not^o.

neg^o et priv^o

et hinc sumunt

2do.

Si p^oer ne^o.

et p^oer neg^o.

neg^o q^o.

se existere instar tubie, ut Chimera, et
hinc dicunt non habere fundatu in re, quia
non concipiunt in esse rei et se existere.
2do quada concipiunt in existence, sicut ani,
dentia, ut generalitas qua concipit esse in aiti
hinc posteriora dicunt habere fundatu in re
ideo quod rei inharant. Nota 4to hic esse
sermone de p^oductione entis rati, seu de mo,
do quo fit. Nota 5° esse tantu sermone de
illo ente rati quod concipit cum f^octo in re
sine quod apprehendit quasi in existere; dicitur
du ergo primo si spectemus ens rati secunda
modu quo p^oducit, tantum esse tres species
infimas entis rati, ut bene Soares disp. 5^a
S. 3 ex coi. probat, quia tantum sunt tres modi
quibus fit ens rati. primus non supponit in fi,
ei subiectu et f^octu aptu et sic habemus ne
gationem; 2^{dy} supponit subiectu aptu et sic
habemus privatione. 3^oius, supponit duos fer
minos inter quos concipiatur forma et sic g^o
sunt relatio. Nota aut^o neg^o et priv^o
tione duplici sumi. primo ut sunt ante opera
tione it^o et sic negatio et privatio nihil sunt
2do, ut ista negatio et privatio concipiunt esse
aliquid, et sic sunt entia rationis, ut vidimus
ex Arist. Ar. p^ocedenti, contra prima contraria
opinionem. differentia aut^o negationis et priv^o
tionis p^o sumi ex ipsa probatione conclusionis, na
negatio quasi constat subiectu in^optu, ut si

concipiam hanc *negā* non videns, est forma
 quanda in lapide, qui non est aptus ad videndum
 privatio autem quasi connotat subiectum aptum *privatio qd.*
 ut si concipiam equitatem, quae est privatio vi-
 sus, est formam quanda in hoc, qui est aptus
 ad videndum, utrum autem haec differentia sit
 essentialis vel accidentalis non est magis perspicua
 hic indagandum. relatio vero differt ab illis, *diffus relatis.*
 quod illa concipiantur ut formae absolute, haec
 ut forma respectiva. Obijeris Chimera v.g. *ob.*
 ut alium modum quo producit, nam omni no nul-
 lum subiectum supponit cui insit, sed concipitur & se
 existere. *sciam dictum et nos tantum loqui de*
 eo ente rationis, quod sit *potu in re: idō obij:*
 tot sunt species entis rationis quot sunt res di-
 versae ergo sunt plures trib. iam dictis pos-
 sibile autem: quia ens rationis est *fructo reru*
 sed tot sunt fructus diversae quot sunt res
 diversae ergo tot sunt species entis rationis quot
 sunt res. et hinc est quod ens rationis reducatur
 ad illud *procedu in quo est res ad cuius*
 modum quipit. R. negando ante: ad probatio-
 nem resp. distinguendo minus: tot sunt fructus
 diversae in modo fieri quot sunt res
 negatur, quia, istae diversae fructus ente
 modo possunt fieri, imago enim corporis non
 aliter. Sed quam imago cuius, tot sunt di-
 versae fructus representatione quot sunt res
 diversae, transeat, nos autem loquimur de

R.
 ob. e.

R.

modo & dicens, nam eodem modo, verbi
 gratia, fit & dicitur, et subicitur nam utrunque
 fit suppositis. In ob. 3. terminis, glo. Ob. 3. nega-
 tio, privatio & conveniunt rebus ante
 operationem intellectus, quae non sunt, species entis
 ratiōis & conveniunt rebus ante intellectum
 quatenus nihil sunt, conceditur quatenus in
 cipunt & modum entis negativum, ob. 4. glo.
 negationem et privationem etiam includere
 relationem. Sed non negatio est alicuius
 negatio et privatio est alicuius privatio
 ergo tantum est una species entis ratiōis
 nimirum relatio ratiōis, & negatio unius
 quentia quia aliud est includere relatio-
 nem, et esse relationem, habent quidem
 negatio et privatio annexam obiectivam
 relationem, sed ipsa fortiter non sunt relatio
 obiectiva; dicendum 2do si ens ratiōis spec-
 tatur ad rem, ad quam finite concipitur
 totum esse species intimas entis ratiōis, quae sunt
 res quarum sunt fontes, ut videtur argu-
 mentum etiam obiectionis, contra priorem
 conclusionem, quae reddidit, cum supra di-
 xerimus nos tantum loqui de ente ratiōis,
 quod habet fundum in re, quid sit illud factum
 in ente ratiōis negativum, privativum, et re-
 lativum, Respondetur ex sub. tractatu de
 ente ratiōis c. 27. illa dici in genere ha-
 bere factum in re, quae veris rebus accom-
 dantur, ideo quia concipiuntur velut forme

Et habet factum
 in re.